

متن پیاده سازی شده

بسم الله الرحمن الرحيم

استاد محترم: امروز تلاشمان این است که حرف خودمان را بیان کنیم و سپس ملاحظاتی که بر کلام مرحوم نائینی و مرحوم امام داریم را بیان می کنیم. سوال: تقسیم آقای نائینی آیا برای حکم است یا برای موضوع حکم است و یا از آن مصداق است؟ همیشه نوشته های ما اینگونه است که احکام الهی دو رقم است؛

(1) احکام ثابت

(2) احکام متغیر

برخی که اهل دقت هستند می گویند حکم خدا عوض نمی شود بلکه موضوع حکم تغییر می کند مثلاً در گذشته می گفتند معامله خون باطل است الان می گویند صحیح است؛ اهل دقت گویند حلال محمد حلال الی یوم القيامة و حرام محمد حرام الی یوم القيامة و لذا احکام تغییر نمی کند بلکه مصداق تغییر می کند یک زمان خون مصداق لا ینتفع به بوده و حکمش حرمت و امروزه مصداق ینتفع به شده و حلال شمرده می شود. در اینجا آنچه که عوض شده مصداق است.

حکم: بطلان و صحت. موضوع: ما ینتفع به و ما لا ینتفع به. مصداق: خون

در اینجا مصداق تغییر می کند و در یک زمان خون می رود در جدول ما لا ینتفع به و معامله اش باطل می شود و در زمان دیگر می رود در جدول ینتفع به و معامله اش صحیح شمرده می شود.

اینکه مرجع در آخر رمضان یا اول شوال شک می کند این تردید در مصداق است و موضوع مردد نیست چرا که موضوع، وجوب روزه آخر رمضان و حرمت روز در اول شوال است و در این تردیدی نیست.

اینکه جناب نائینی فرمود احکام عقلی دو قسم است: این برای خود حکم عقل نیست حتی برای موضوع هم نیست بلکه برای تطبیق در مصداق است. در مثال تصرف الناس فی اموال مردم؛ و بعد معلوم شود در مال خودش تصرف کرده.

حکم عقل: حرمت است. موضوع: قبح تصرف در مال غیر (به صورت کلی) و در این خطا راه ندارد. مصداق: در انطباق در خارج اشتباه شده است (فکر می کرده در مال خودش تصرف میکند اما در مال غیر تصرف کرده).

ما اصل تقسیم نائینی را پذیرفتیم اما گفتیم که باید بگوییم مصادیق تقسیم می شوند نه احکام و نه موضوعات.

نکته: برائت در شبهات موضوعیه و... تسامح است بلکه شبهه مصادیقیه است نه موضوعیه. استاد محترم: ما قبلاً تشریح را اینگونه معنا کردیم: جعل قانون برای سلوک؛ یعنی مکلف قانون گذاری کند.

آیا در مثل تشریح کشف خلاف معنا دارد یا نه؟ ما می گوییم کشف خلاف معنا ندارد؛ در بسیاری از کشورهای سکولار قوانینی که دارند ما با آن قوانین مخالفت نمی کنیم یعنی با واقع مطابق اند اما باز هم تشریح محسوب می شود.

نکته: آدم باید ببیند خودش به چه نتیجه ای می رسد اگر این طور درس بخواند در درس خارج به نتیجه می رسد و الا 20 سال هم درس بیاید چیزی نمی شود. استاد: چند نقد با این توضیحات بر سخن نائینی و نقد آن وارد است. اولین اشکال همان بود که گفتیم تقسیم برای مصداق است نه موضوع و احکام.

اشکال دوم: هم بر نائینی و هم بر مرحوم امام وارد است؛ تشریح را ما نه مثل مرحوم امام و نه مثل مرحوم نائینی معنا کرده ایم بلکه تشریح را قانون گذاری برای سلوک است. البته: اگر تشریح را ما مثل نائینی معنا می کردیم کشف خلاف معنا نداشت و لذا نائینی طبق مبنای خودش درست فرموده است.

اشکال سوم: نائینی گفت برخی وقت ها شک می کنیم که حکم عقلی ما، کشف خلاف دارد یا نه؟ مثلاً شک می کنیم که حکم

عقلی ما قبیح اقدام بر ضرر است یا قبیح اقدام بر خوف ضرر در اولی کشف خلاف راه ندارد به خلاف دومی. اشکال ما: مگر در احکام عقلی می شود شک کرد؟ مثلاً قبیح ظلم عقلی است یا حسن عدل عقلی است. اما آیا معنا دارد که بگوییم نمی دانم اقدام بر ضرر قبیح است یا اقدام بر خوف ضرر؟ احکام عقلی در پیش خود ماست آیا شک نسبت به این معنا دارد؟! اگر شک وجود دارد که دیگر عقلی محسوب نمی شود این را برای اولین بار شیخ انصاری به ما یاد داد که احکام عقلی شک بر دار نیست.

استاد: اما این اشکال ما بمرحوم نائینی مبنوی است چرا که ایشان معتقد است شک در احکام عقلی راه دارد. برویم سراغ تسالمی که مرحوم نائینی به اصحاب نسبت داد، تسالم بالاتر از اجماع است برخی در اجماع گفته اند اتفاق کل نمی خواهد اما در تسالم همه اتفاق کل را شرط می دانند؛ ایشان فرمود در نماز مسافر همه اتفاق دارند که خوف ضرر ملاک است نه خود ضرر و لذا کشف خلاف راه ندارد.

استاد: تسالمی در این مساله وجود ندارد مرحوم سید یزدی خود ضرر را ملاک می داند و جالب اینکه نائینی هم در این قسمت حاشیه ای به متن سید نمی زند! ایشان ظاهراً با باب روزه اشتباه گرفته است چرا که در باب روزه خوف ضرر و خود ضرر مطرح شده است.

مرحوم امام به نائینی ایراد گرفت که شما چرا تشریح را تحت ظلم نمی برید بلکه تشریح ظلم بر مولا است؛ و این عبارت ظلم بر مولا، از مرحوم اصفهانی بوده است و عجیب اینکه مرحوم امام به مرحوم اصفهانی اشکال کرده بود که چرا تعبیر ظلم بر مولا را به کار می برید مگر کسی حق خدا را گرفته که می گوید ظلم بر مولا

استاد: چطور با اینکه خود شما این حرف را در مقابل مرحوم اصفهانی رد کرده بودید الان به مرحوم نائینی اشکال گرفته اید؟! استاد: من الان سراغ ندارم که اصلاً نائینی تعبیر ظلم علی المولی را دارد یا نه!

الحمد لله رب العالمین